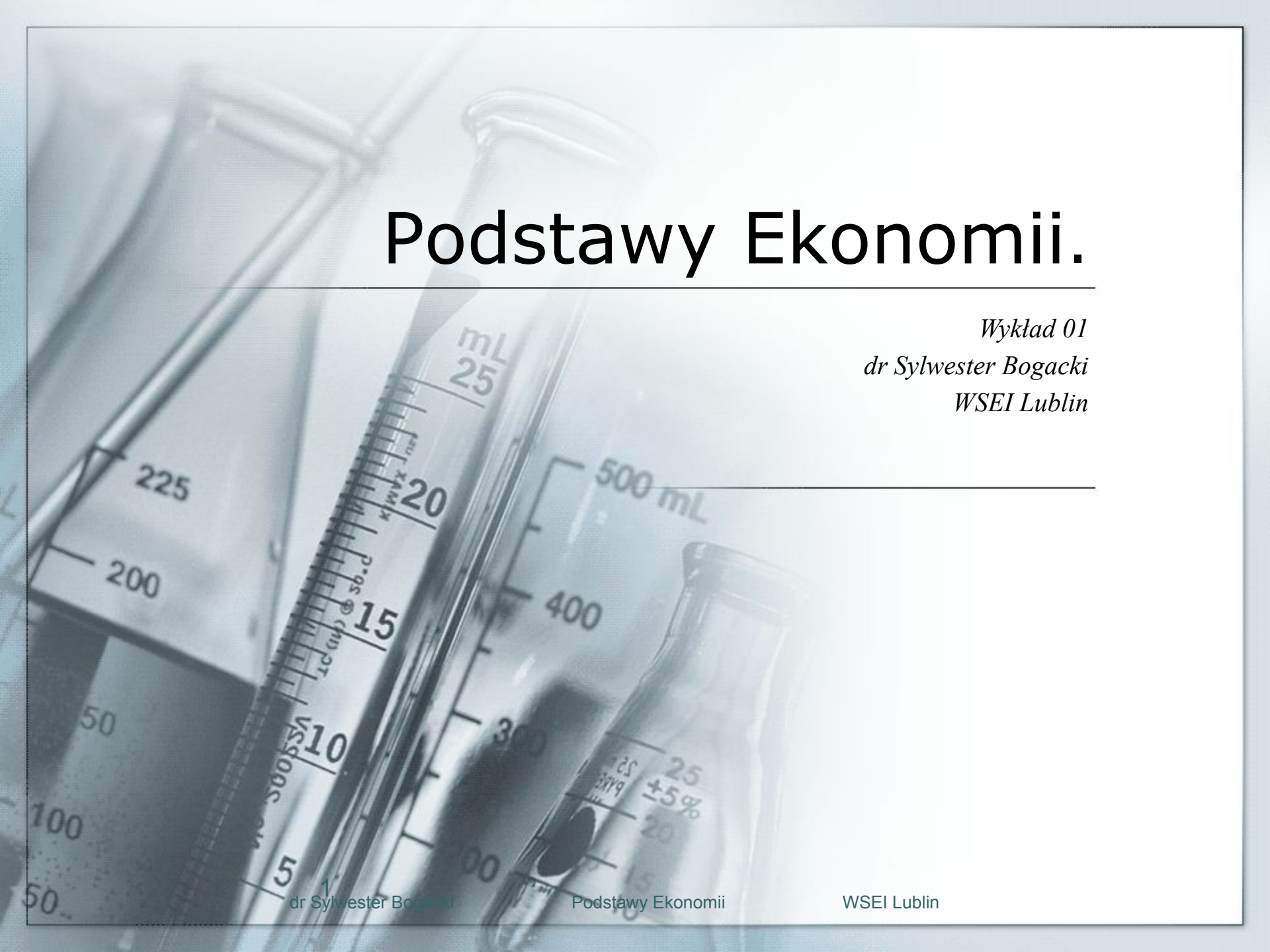

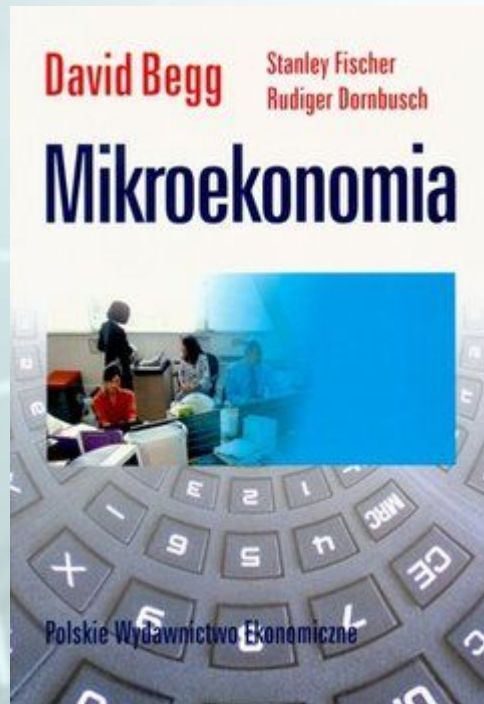
Podstawy Ekonomii.

Wykład 01

dr Sylwester Bogacki

WSEI Lublin

Ekonomia. Wprowadzenie teoretyczne

Ekonomia. Wprowadzenie teoretyczne. c.d.

„Nie od przychylności rzeźnika, piwowara czy piekarza oczekujemy naszego obiadu, lecz od ich dbałości o własny interes.”

▪ Adam Smith *

▪ * A. Smith, *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów*, t. 1. PWN, Warszawa 1954, s. 21.

Ekonomia. Wprowadzenie teoretyczne. c.d.

- **Adam Smith** – szkocki myśliciel i filozof, autor Badań nad naturą i przyczynami bogactwa narodów (1776), które były jedną z pierwszych prób usystematyzowania wiedzy na temat historii rozwoju przemysłu i handlu w Europie.
- **David Ricardo** - angielski ekonomista, zaliczany do grona klasyków ekonomii. Uważany za kontynuatora myśli Adama Smitha (choć zrywa z luźną kombinacją teorii i realiów historycznych, czyli sposobem opisu zjawisk gospodarczych używanym przez Smitha - zamiast tego używa abstrakcyjnych modeli teoretycznych), z drugiej za prekursora Karła Marksa
- **Karol Marks** - – niemiecki filozof, socjolog, ekonomista, historyk, dziennikarz i działacz rewolucyjny. Twórca socjalizmu naukowego, współzałożyciel I Międzynarodówki. Karl Marx uchodzi za założyciela tzw. socjalizmu naukowego. Pod względem ekonomicznym Karl Marx jest uczniem David Ricardo, na którego teorii o wartości pracy oparł swój własny system, zwłaszcza teorię wyzysku.

Ekonomia. Wprowadzenie teoretyczne. c.d.

- **John Maynard Keynes** - angielski ekonomista, twórca teorii interwencjonizmu państwowego w dziedzinie ekonomii i finansów państwowych. Jego głównym dziełem jest Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza opublikowana w 1936 roku, kwestionująca zasady klasycznej myśli ekonomicznej. Teorie Keynesa były reakcją na kryzys ekonomiczny lat 30. XX wieku (zapoczątkowany w 1929 roku w USA) i miały ustabilizować sytuację gospodarczą w Europie po II wojnie światowej, aż do czasu wycofania parytetu złota dla amerykańskiego dolara przez prezydenta Richarda Nixona w 1971 roku, co wywołało kryzys inflacyjny.
- **Milton Fridman** - ekonomista amerykański, twórca monetaryzmu, laureat nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii w 1976 roku, przedstawiciel chicagowskiej szkoły ekonomii. Zdecydowany obrońca i propagator wolnego rynku. W książce *Kapitalizm i wolność* proponował minimalizację roli rządu w gospodarce wolnorynkowej w celu zapewnienia politycznej stabilności i wolności. Jego książka Wolny wybór odegrała wielką rolę w kształtowaniu postaw antysocjalistycznych. Jest on twórcą testu rang Friedmana używanego w statystyce.
- **Robert Solow** - amerykański ekonomista, laureat Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii w 1987. W opublikowanej w 1956 pracy zatytułowanej *A Contribution to the Theory of Economic Growth* przedstawił model wzrostu gospodarczego znany obecnie jako model wzrostu Solowa i będący modyfikacją modelu wzrostu Harroda-Domara, oparty na neoklasycznej funkcji produkcji, gdzie substytutem pracy staje się kapitał oraz postęp technologiczny.

Czym zajmuje się dziś ekonomia?

- ☐ Bada, jak ceny pracy, kapitału i ziemi są w gospodarce ustalane i w jaki sposób są one używane do alokacji zasobów;
- ☐ Bada zachowanie rynków finansowych i analizuje, jak alokują one kapitał w gospodarce;
- ☐ Obserwuje wpływ, jaki wywierają na wzrost wydatki publiczne, podatki i deficyt budżetowy;
- ☐ Bada wahania bezrobocia i produkcji składające się na cykl koniunkturalny oraz stwarza podstawy do polityki rządu, której celem jest wzrost gospodarczy;
- ☐ Bada czy dziś w Polsce opłaca się studiować;
- ☐ Bada czy i dlaczego trzeba restrukturyzować kopalnie, stocznie, kolej;
- ☐ Analizuje czy i o ile wzrosną ceny np. mieszkań w przyszłym roku;
- ☐ Bada wpływa na dobre lub złe wyniki gospodarcze danego kraju.

Ekonomia

- ☐ Słowo ekonomia wywodzi się z języka greckiego.
- ☐ Pochodzi od dwóch słów: ▪ οἶκος (oikos) – dom/gospodarstwo domowe i νόμος (nomos) – prawo reguła.
- ☐ Pierwszy raz pojawia się u Ksenofonta (V/IV w. p.n.e.).
- ☐ Starożytni rozumieli pod tym pojęciem zasady prowadzenia gospodarstwa domowego.

Ekonomia - definicja

- **Ekonomia** jest nauką badającą w jaki sposób ludzie (pojedynczo lub w zorganizowanych zespołach) wykorzystują zasoby będące w ich dyspozycji w celu zaspokojenia różnorodnych potrzeb materialnych i niematerialnych*.
- Nauka społeczna.
- Nauka o racjonalnym gospodarowaniu rzadkimi zasobami: **ziemi, pracy, kapitału.**
- Nauka poszukująca odpowiedzi na pytania:
co?, jak?, dla kogo produkować?
z rzadkich zasobów

- * M. Relowski, Wprowadzenie do mikroekonomii, WROKAPA Sp. z o.o., Poznań 2011, s. 11.

Ekonomia c.d.

- Nauka badająca problemy:
 - - rzadkości zasobów;
 - - wyboru ekonomicznego;
 - - kosztu alternatywnego.
- Nauka posługująca się modelami i teoriami ekonomicznymi.
- Nauka wykorzystująca podejście pozytywne i normatywne.
- Dyscyplina wiedzy dzielona na makroekonomię i mikroekonomię.

Ekonomia a gospodarowanie

- ❑ EKONOMIA jest nauką gromadzącą i porządkującą prawdziwą wiedzę o gospodarowaniu.
- ❑ GOSPODAROWANIE – dokonywanie wyborów ekonomicznych, decydowanie o tym na co przeznaczyć stosunkowo rzadkie zasoby, które są do dyspozycji i jakie potrzeby zaspokoić.

PRODUKOWANIE dóbr – robienie dóbr przez ludzi, którzy pracują, tworząc jedno dobro z innych (za pomocą innych) dóbr.

DZIELENIE dóbr (alokacja) – przekazywanie wyprodukowanych dóbr konkretnym osobom.

Ekonomia a gospodarowanie c.d.

Decyzja gospodarcza posiada zawsze dwa aspekty – pozytywny i negatywny. **Aspekt pozytywny** oznacza dokonanie wyboru jakie cele gospodarcze będziemy realizować oraz jakie zasoby przeznaczymy na osiągnięcie tych celów. **Aspekt negatywny** oznacza konieczność rezygnacji z innych celów, na osiągnięcie których moglibyśmy przeznaczyć posiadane zasoby.

Potrzeby

- ☐ Potrzeba jest to stan uświadomienia sobie braku czegoś.
- ☐ Obiektywne potrzeby są wspólne wszystkim ludziom, niezależnie od czasu i przestrzeni i w zasadzie są jednakowe pod względem ilościowym i jakościowym.
- ☐ Przyczyną tego jest natura ludzka, wspólna wszystkim ludziom, niezależnie od epoki i terytorium.

Potrzeby

- ❑ Najogólniej można stwierdzić, że potrzeba jest to właściwość organizmu ludzkiego sprawiająca, że człowiek nie może normalnie funkcjonować (wykorzystywać swoich zdolności w działaniu) i rozwijać się bez określonych warunków.
- ❑ Kiedy potrzeba nie zostaje zaspokojona, pojawia się stan napięcia wymagający rozładowania, czyli potrzeby to pragnienie, chęci, odczucia.

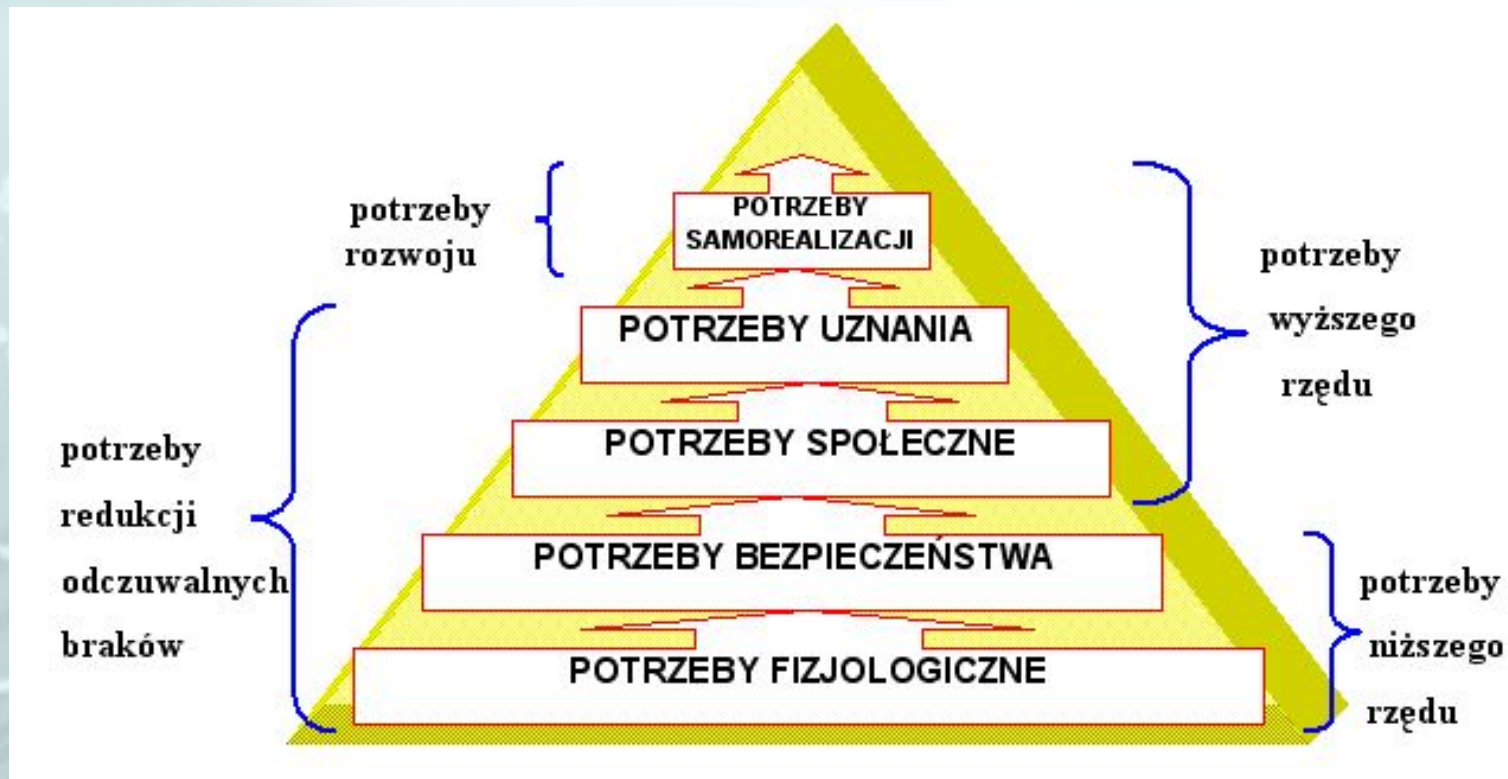
Potrzeby

- ☐ W życiu człowieka potrzeby odgrywają ogromną rolę.
- ☐ Mają one decydujący wpływ na życie i działania ludzkie.
- ☐ Potrzeby są czynnikami dynamizującymi ludzkie działanie.
- ☐ Potrzeba pobudza ludzki organizm do działania, mającego na celu jej zaspokojenie.

Podstawowe źródła potrzeb

- ☐ organizm człowieka;
- ☐ środowisko przyrodnicze;
- ☐ warunki klimatyczne;
- ☐ życie społeczno-gospodarcze.

Hierarchia potrzeb, piramida A. Maslowa

Hierarchia potrzeb, piramida A. Maslowa c.d.

Potrzeby:

- ❑ **samorealizacji** – potrzeby samorealizacji – wyrażają się w dążeniu człowieka do rozwoju swoich możliwości;
 - **estetyczne** (*potrzeba harmonii i piękna*);
 - **poznawcze** (*potrzeby wiedzy, rozumienia, nowości*);
- ❑ **szacunku i uznania** – potrzeby uznania i prestiżu we własnych oczach i w oczach innych ludzi;
 - pragnienie potęgi, wyczynu i wolności;
 - potrzeba respektu i uznania ze strony innych ludzi, dobrego statusu społecznego, sławy, dominacji, zwracania na siebie uwagi;
- ❑ **przynależności** – występują w usiłowaniach przezwyciężenia osamotnienia, alienacji i obcości, tendencji do nawiązywania bliskich intymnych stosunków, uczestnictwa w życiu grupy;
- ❑ **bezpieczeństwa** – pobudzają do działania, zapewniając nienaruszalność, ujawniają się gdy dotychczasowe nawyki okazują się mało przydatne;
- ❑ **fizjologiczne** – gdy nie są zaspokojone, dominują nad wszystkimi innymi potrzebami, wypierają je na dalszy plan i decydują o przebiegu zachowania człowieka.

Środki służące zaspokajaniu ludzkich potrzeb

Dobra, które człowiek wytwarza w procesie gospodarowania służą zaspokajaniu jego potrzeb.

- Dobra/Produkty:

- Usługi:

Środki służące zaspokajaniu ludzkich potrzeb. c d.

- **Dobra/Produkty** - takie jak odzież, samochód, żywność, itp. Stają się w pełni własnością osoby je wykorzystującej.
- **Usługi** – ludzie korzystają z niej czasowo nie wchodząc w jej posiadanie (np. przejazd pociągiem lub konsultacja lekarza).

Dobro w ekonomii

- może być materialne lub niematerialne;
- posiada użyteczność;
- ma za zadanie zaspokoić potrzeby.

Rodzaje dóbr (w ekonomii)

Dobra konsumpcyjne – zaspokajają potrzeby człowieka w sposób bezpośredni.

Dobra produkcyjne – zaspokajają potrzeby człowieka w sposób pośredni i służą do wytwarzania innych dóbr.

Dobra wolne – występują w przyrodzie w ilości nieograniczonej w stosunku do ludzkich potrzeb.

Dobro rzadkie – takie dobro, którego dostępność nie jest w stanie pokryć potrzeb ludzkich. Przykładem w czasach dzisiejszych może być samochód, jedzenie, książki, czy też każde inne dobro, dla którego przy zerowej cenie zgłoszony popyt przewyższa podaż.

Dobra ekonomiczne – są wynikiem działalności gospodarczej człowieka i występują w ilości ograniczonej w stosunku do ludzkich potrzeb.

Dobra wolne

- ☐ Dóbr wolnych jest niewiele.
- ☐ Najbardziej oczywistym przykładem jest powietrze.
- ☐ Innym przykładem może być lód na Biegunie Północnym.
- ☐ W kraju gorącym, lód nie jest, rzecz jasna, dobrem wolnym.
- ☐ Na Saharze piasek jest dobrem wolnym, ale już nie jest w Irlandii.

Dobra wolne c.d.

- ❑ W Polsce kilka dóbr uznaje się za wolne, gdyż można je uzyskać bez płacenia za nie, np. "wolna" edukacja, "wolne" usługi służby zdrowia, "wolne" biblioteki.
- ❑ W tych przypadkach zerowa cena oczywiście nie oznacza zerowych kosztów.
- ❑ Wszystkie te usługi dostarczane są przy wykorzystaniu rzadkich czynników wytwórczych, jak ziemia, praca, paliwa, materiały itd.
 - ❑ Ich wykorzystanie związane jest z poniesieniem kosztów alternatywnych i dlatego nie są one dobrami wolnymi.

Dobra gospodarcze

- ❑ **Wszystko co ma wartość dla sprzedającego i kupującego.**
- ❑ Dobrami gospodarczymi (ekonomicznymi) są produkty pracy ludzkiej.
- ❑ Produkty powstają w wyniku uzdatniania (np. wody do picia), uprawiania (np. zboże), hodowli (np. bydło), wydobywania (np. węgiel), przetwarzania (np. chleb).
- ❑ Produkty w życiu gospodarczym występują pod postaciami surowców, materiałów, półproduktów (półfabrykatów), wyrobów gotowych i towarów.

Surowce

- ❑ Surowce są to produkty wydobyte z zasobów naturalnych (węgiel, ruda żelaza, ropa naftowa, sól) lub otrzymane z upraw i hodowli (zboża, warzywa, owoce, zwierzę, mleko, jaja, drewno) i przeznaczone do dalszego przetwarzania.

Materiały

- ❑ Materiały (w ścisłym tego słowa znaczeniu) są to produkty otrzymane z surowców w wyniku określonego procesu przetwórczego (mąka, mięso, tarcica, metal) i przeznaczone do dalszego przerobu.

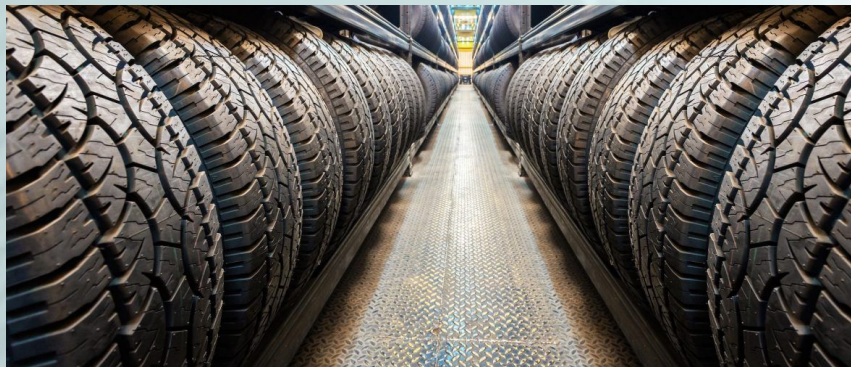
Półprodukty

- ❑ Półprodukty (półfabrykaty, produkcja w toku) są to produkty, które przeszły określoną fazę przetwarzania (odlewy, obrobione elementy do produkcji mebli, cholewek) lub znajdują się w stanie (płynne żeliwo, ciasto chlebowe w czasie zarabiania, deski w czasie obrabiania) i przeznaczone są do dalszego przerobu.

Wyroby gotowe

- ❑ Wyroby gotowe są to produkty przeznaczone do użytkowania (chleb, ubrania, maszyna).
- ❑ Mogą one mieć charakter wyrobów finalnych i kooperacyjnych.
- ❑ Wyroby finalne są przeznaczone do bezpośredniego użytkowania, natomiast wyroby kooperacyjne, np. opony, guziki, części do maszyn stanowią produkty zużywane do wykończenia (zmontowania) innych wyrobów.

Dobra ekonomiczne - podział

- ❑ Dobra ekonomiczne mogą występować jako dobra konsumpcyjne lub jako dobra produkcyjne.
 - **Do dóbr konsumpcyjnych** zalicza się produkty, które służą bezpośrednio do zaspokojenia potrzeb ludzkich, np. żywność, odzież, meble, telewizory, itp.
 - **Do dóbr produkcyjnych** zalicza się produkty służące do otrzymywania nowych dóbr gospodarczych i do świadczenia usług (tzw. środki produkcji, czyli główne surowce, materiały i maszyny).

Dobra konsumpcyjne

- **Dobra konsumpcyjne trwałego użytku.** Ten rodzaj dóbr konsumpcyjnych charakteryzuje się długim czasem ich używania, często przez kilkanaście lat. Zaliczamy do nich przykładowo meble, sprzęt gospodarstwa domowego czy samochód. Przy czym konsumujemy usługi dostarczane przez te dobra, a nie same dobra.
- **Dobra konsumpcyjne nietrwałego użytku.** Są to dobra zużywane natychmiast (to znaczy w trakcie jednorazowej konsumpcji) lub we względnie krótkim czasie. Jedzenie, napoje, mydło, pasta do zębów są przykładami tego rodzaju dóbr

Dobra produkcyjne

- ☐ Do dóbr produkcyjnych zalicza się produkty służące do otrzymywania nowych dóbr gospodarczych i do świadczenia usług.
- ☐ Są to tak zwane środki produkcji, czyli główne surowce, materiały i maszyny.
- ☐ Środki produkcji dzieli się na środki pracy i przedmioty pracy.

Środki pracy

- ☐ **Środki pracy to:** narzędzia, maszyny, urządzenia, budynki fabryczne, środki transportu, za pomocą których człowiek oddziałuje na przedmioty pracy.
- ☐ Środki pracy umożliwiają i ułatwiają człowiekowi pracę.
- ☐ Są one wyprodukowane przez człowieka.
- ☐ W miarę rozwoju człowiek posługuje się coraz bardziej skomplikowanymi środkami pracy.
- ☐ Wymaga to od niego zdobywania nowych i uzupełniania posiadanych kwalifikacji poprzez uczenie się.

Przedmioty pracy

- ❑ Przedmiotami pracy są surowce, materiały oraz ziemia, na które skierowana jest praca człowieka.
- ❑ Oddziałując na przedmioty pracy otrzymuje się produkty zaspokajające potrzeby.

Podział dóbr

❑ Kryterium - rodzaj własności:

- **dobra prywatne** - są to takie dobra, których posiadanie jest związane z przeniesieniem praw własności w momencie zapłacenia za nie sprzedającemu;
- **dobra publiczne** - są to dobra, których państwo dostarcza w sytuacjach wymagających nie wyłączenia nikogo z konsumpcji.

Podział dóbr c.d.

❑ Kryterium – konieczność zaspokajania potrzeb:

❑ Dobra normalne:

- luksusowe (jachty, samochody, futra z norek);
- pierwszej potrzeby (żywność, odzież).

❑ Dobra niższego rzędu („gorsze”), np. woda, chleb.

Powyższa klasyfikacja dóbr zmienia się w czasie i przestrzeni. Dobra normalne kiedyś uważane za luksusowe stały się obecnie podstawowymi. Podobnie dobra uważane w niektórych krajach za podstawowe, w innych zaliczane są do luksusowych.

Podział dóbr c.d.

❑ Kryterium - zastępowalność:

- **Dobra komplementarne** (uzupełniające) to takie, które muszą być stosowane w celu zaspokojenia określonej potrzeby (np. samochód i benzyna, taśma i magnetowid).
- **Dobra substytucyjne** (zastępowalne) to takie dobra, które mogą się wzajemnie zastępować, ponieważ zaspokajają tę samą potrzebę (np. masło i margaryna, kanapka z szynką i hot-dog).

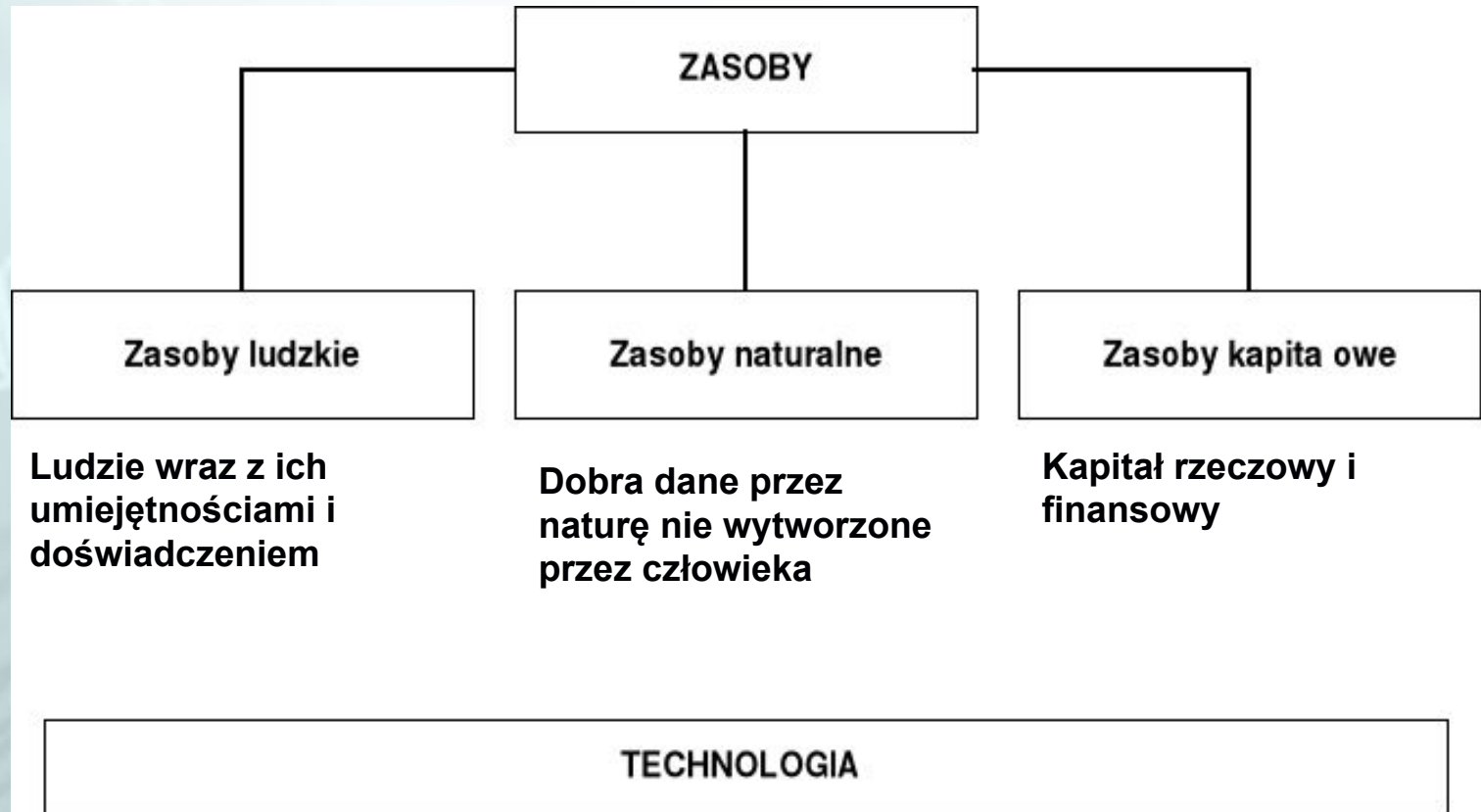
Usługi

- ❑ Drugim środkiem zaspokojenia ludzkich potrzeb są **usługi**.
- ❑ Usługami są wszystkie czynności świadczone na rzecz zaspokojenia potrzeb ludzkich w sposób bezpośredni lub pośredni.
- ❑ W procesie zaspokojenia potrzeb usługi odgrywają coraz większą rolę.
- ❑ Wynika to m.in. z faktu, że usługi (poza zaspokojeniem określonych potrzeb) mają charakter komplementarny wobec potrzeb zaspokajanych przez dobra, np. posiadanie dóbr w postaci urządzeń technicznych wymaga usług w postaci naprawy oraz substytucyjny, umożliwiający rezygnację z dóbr na rzecz usług, np. nie kupujemy samochodu, lecz korzystamy z taksówek.

Rodzaje usług

- ❑ **Usługi rzeczowe**, obejmujące czynności skierowane na podmioty lub obiekty (a) usługi renowacyjne (remontowe, naprawcze i konserwacyjne, instalacyjne i budowlane) b) usługi współdziałające w procesie produkcji (zlecone prace w zakresie obróbki mechanicznej, nakładania powłok, farbowania) c) usługi eksploatacyjne w sferze wymiany (transport, handel, łączność).
- ❑ **Usługi osobiste**, obejmujące czynności skierowane na człowieka, zaspokajające jego potrzeby fizyczne i psychiczne (a) usługi w zakresie edukacji, b) usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej, c) usługi związane z rekreacją, kulturą i sportem, d) usługi hotelarskie i gastronomiczne).
- ❑ **Usługi ogólnospołeczne**, obejmujące czynności skierowane na całą gospodarkę narodową i społeczeństwo, zaspokajające potrzeby organizacyjnoporządkowe (a) usługi pośrednictwa finansowego, b) usługi komunalne, c) usługi w zakresie administracji publicznej i obrony narodowej).

Zasoby w ekonomii

Zasoby w ekonomii c.d.

Zasoby konieczne do wyprodukowania jakiegoś dobra muszą być ze sobą w odpowiedni sposób powiązane. W przeciwnym wypadku produkt nie zostanie wytworzony.

- **Technologia produkcji wyznacza ilości i rodzaje zasobów koniecznych do wyprodukowania danego produktu; wyznacza również proporcje w jakich zasoby te powinny być ze sobą połączone.**

Gospodarowanie, które odbywa się zawsze w określonym momencie czasu napotyka na ograniczoność zasobów i technologii.

Myślenie ekonomiczne

❑ Trzy filary myślenia ekonomicznego:

- wykorzystywanie założeń (abstrahowanie w celu uproszczenia),
- izolowanie zmiennych (używanie klauzuli *ceteris paribus*),
- rozumowanie krańcowe / marginalne (badanie skutków zmiany o jednostkę).

Fundamentalne terminy ekonomiczne

- ❑ **Rzadkość** (*scarcity*) - Pojęcie odnoszące się do tego, że jesteśmy niezdolni do zaspokojenia wszystkich naszych potrzeb. Odzwierciedla ono nierównowagę między naszymi pragnieniami, a środkami ich zaspokajania
- ❑ **Wybór** (*choice*) - Decyzja o wykorzystaniu rzadkich zasobów w jakiś konkretny sposób, pociągająca za sobą konieczność rezygnacji z czegoś innego. Jest istotą procesu gospodarowania. Każdemu wyborowi towarzyszą dwa efekty – **korzyści i koszty**.

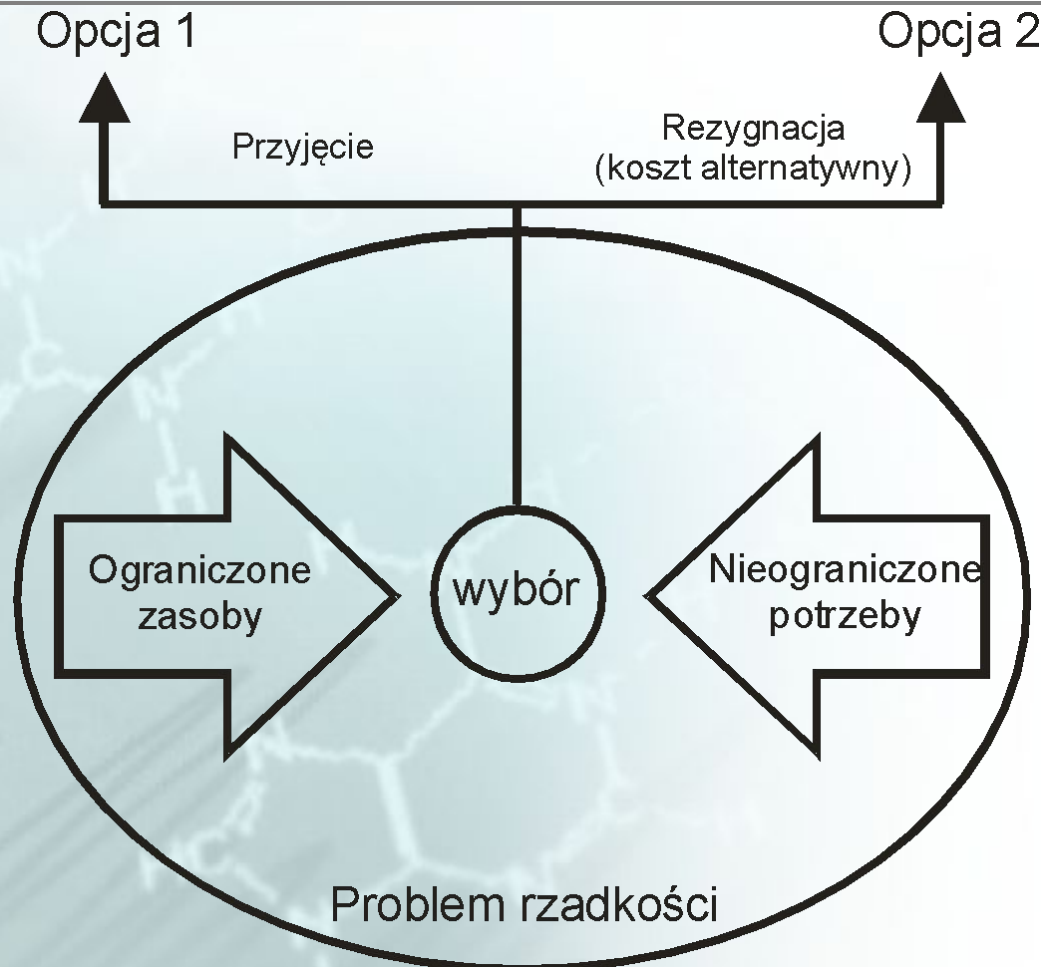
Fundamentalne terminy ekonomiczne c.d.

- ❑ Koszt alternatywny (*opportunity cost*) - Koszt związany z użyciem rzadkich zasobów w jakiś konkretny sposób, równy wartości najlepszej odrzuconej alternatywy (inaczej **koszt utraconych możliwości**).
- ❑ Bodźce/Korzyści (*incentives*) - Potencjalna nagroda, która zachęca do określonego działania albo kara, która do niego zniechęca.

Ekonomia i rzadkość

- Rzadkość jest podstawowym faktem życia gospodarczego: dostępne zasoby (czynniki produkcji) są ograniczone w danym momencie, natomiast potrzeby ludzkie są nieograniczone.
- Rzadkość wymusza dokonywanie wyboru. Czynniki produkcji wykorzystywane przy produkcji jednego dobra nie mogą być jednocześnie wykorzystane przy produkcji innych dóbr. Oznacza to, że produkując jakieś dobra, jednocześnie rezygnujemy z wytwarzania innych dóbr.

Ekonomia w pigułce

Klauzula *ceteris paribus* (utrudnione eksperymentowanie)

- Klauzula *ceteris paribus* jest stosowana w celu zbadania wpływu jednej zmiennej (przyczyny) na inną zmienną (skutek) w izolacji (przy założeniu, że wszystkie inne czynniki działające na drugą zmienną są stałe).

Co to znaczy „krańcowy”?

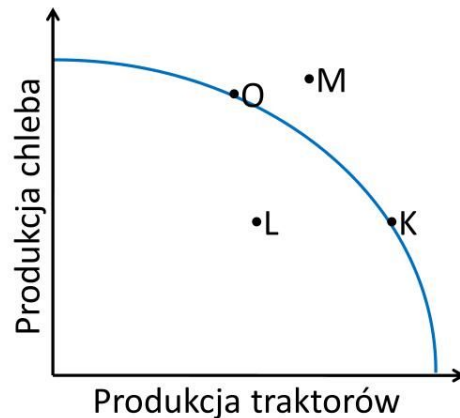
- ❑ W ekonomii pojęcie „krańcowy” (inaczej „marginalny”) odnosi się do zmiany czegoś o jednostkę. Na przykład koszt krańcowy to dodatkowy koszt będący rezultatem zwiększenia produkcji o jednostkę (zmiana kosztu całkowitego spowodowana wzrostem produkcji o sztukę).

Koszt alternatywny i krzywa możliwości produkcyjnych

- **Koszt alternatywny** (*opportunity cost*) reprezentuje wartość najbardziej cennej nie wykorzystanej alternatywy.
- Graficzną ilustracją kosztu alternatywnego jest **krzywa (granica) możliwości produkcyjnych**.
- Możliwości wyborów gospodarczych, jakie w momencie podejmowania decyzji posiadają podmioty gospodarcze, ilustruje bardzo przejrzycie **granica (krzywa) możliwości produkcyjnych**.

Krzywa możliwości produkcyjnych (= krzywa transformacji)

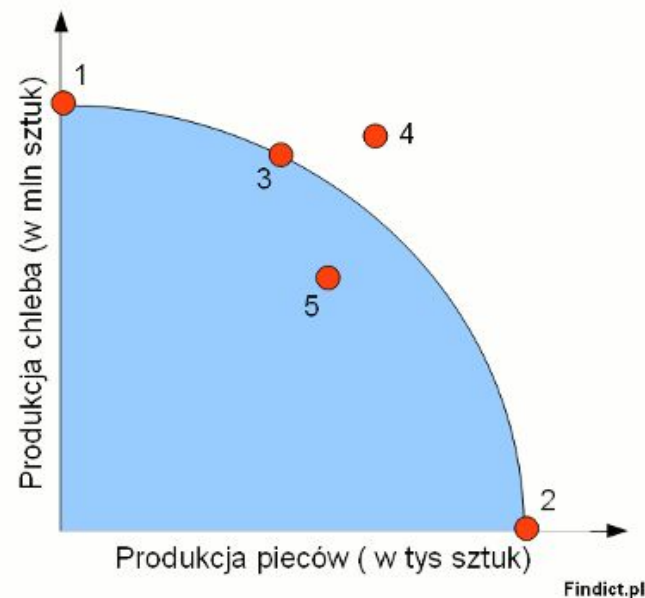
Krzywa transformacji

Pokazuje ona alternatywne kombinacje dóbr i usług finalnych, które mogą być wytworzone w danym okresie przy wykorzystaniu dostępnych zasobów i technologii.

Krzywa możliwości produkcyjnych (= krzywa transformacji)c.d.

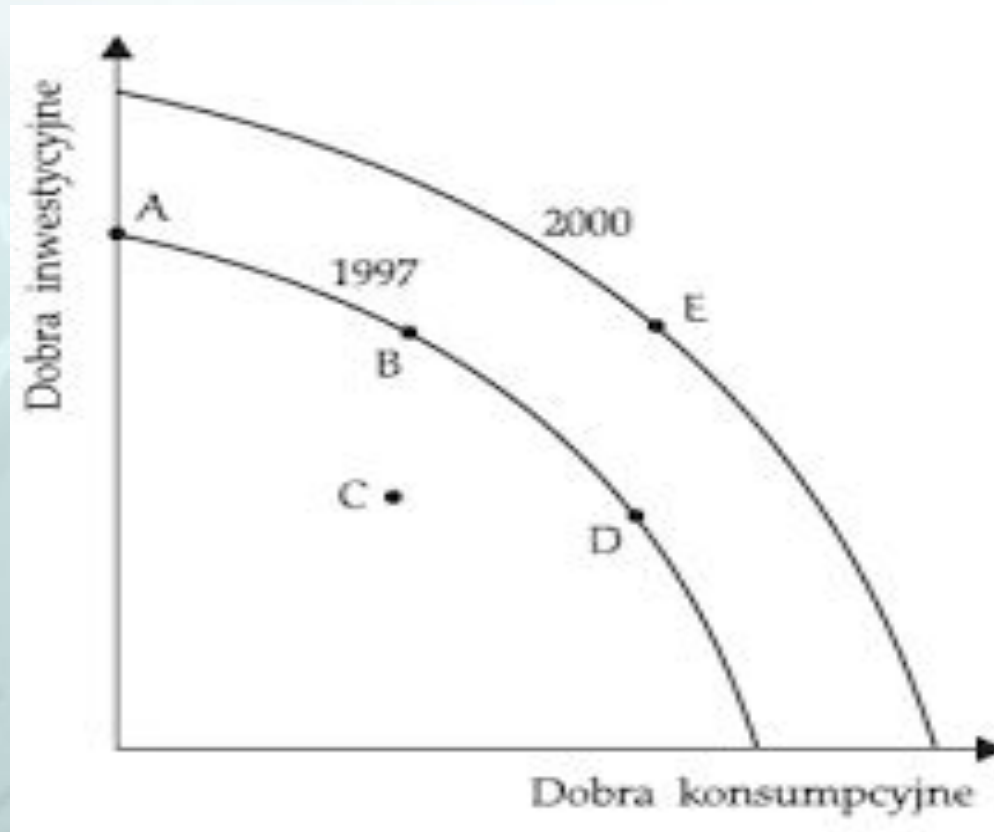
Ponieważ możliwości produkcyjne gospodarki są ograniczone, to wytwarzanie jednego dobra (pieców) można zwiększyć tylko kosztem zmniejszenia produkcji drugiego (chleba). Jednak zwiększanie wytwarzania danego dobra o każdą kolejną jednostkę będzie odbywać się w drodze coraz poważniejszych ubytków w produkcji drugiego – wynika to z oddziaływania prawa malejących przychodów. Punkty 1, 3, 2 na krzywej pokazują, jaki poziom produkcji tych dwóch dóbr jest maksymalny. Jeśli znajdujemy się na krzywej, nie możemy zwiększyć już produkcji jednego dobra bez zmniejszenia produkcji drugiego. Jeśli z kolei produkcja osiągnie punkt 5, który znajduje się pod krzywą, to znaczy, że gospodarka nie wykorzystuje w pełni swoich możliwości produkcyjnych – możliwe jest zwiększenie produkcji jednego dobra bez konieczności ograniczenia produkcji drugiego albo też jednoczesne zwiększenie produkcji obu dóbr. Punkt 4 obrazuje poziom produkcji niemożliwy do osiągnięcia przy zastosowanej technologii i zasobie czynników.

Krzywa możliwości produkcyjnych (= krzywa transformacji)c.d.

- W długim okresie czasu kombinacje nieosiągalne (pkt. 4) mogą stać się osiągalne. Dzieje się tak w rezultacie wprowadzenia postępu techniczno-organizacyjnego do procesów gospodarowania. Nowe technologie, wzrost zasobów kapitału rzeczowego i ludzkiego są głównym czynnikiem **wzrostu gospodarczego**.
- **Wzrost gospodarczy można osiągnąć na drodze intensywnej lub ekstensywnej.**
- **Intensywna ścieżka wzrostu gospodarczego** – bardziej intensywne wykorzystanie istniejących zasobów na skutek postępu technicznego i organizacyjnego.
- **Ekstensywna ścieżka wzrostu gospodarczego** – poprzez zwiększenie ilości dostępnych zasobów przy wykorzystanie dotychczasowej technologii.

Krzywa możliwości produkcyjnych (= krzywa transformacji)c.d.

Wielkości marginalne w ekonomii

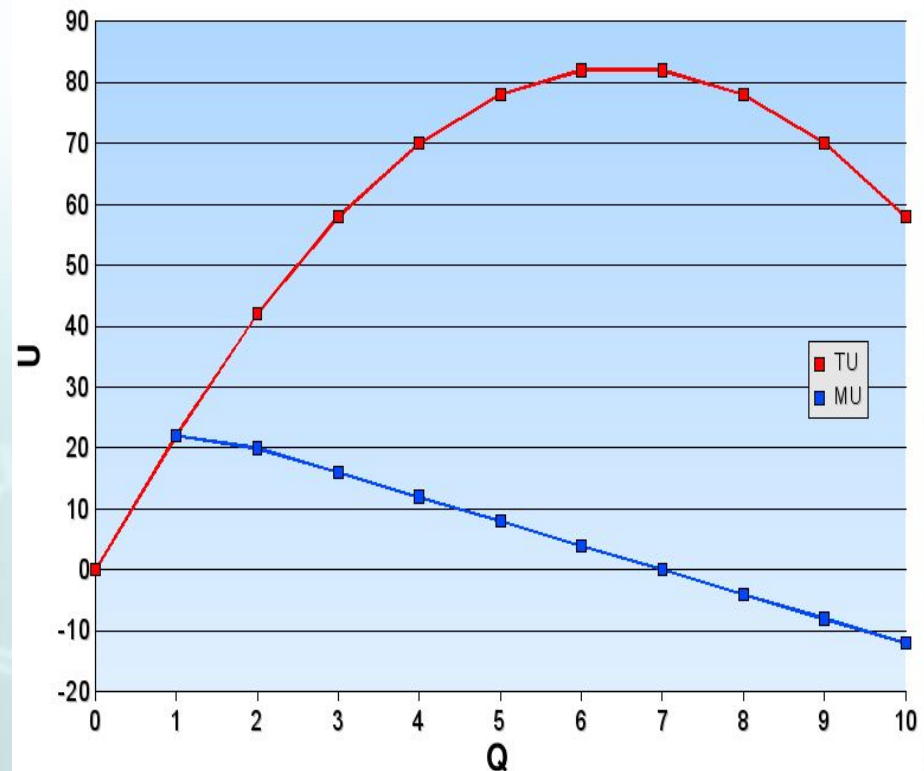
- Konsekwencją decyzji ekonomicznych jest osiągnięcie korzyści (zysku) a także poniesienie określonego kosztu (alternatywnego).
- Zmiana rozmiarów działalności (produkcji lub konsumpcji) o jednostkę , sprawia że korzyść jaka odniesiemy z tej zmiany również zmieni się (wzrośnie lub spadnie). Jest to **korzyść marginalna (ZM)**
- Zmianie działalności gospodarczej o jednostkę towarzyszy równocześnie pewien koszt, jest to **koszt marginalny (KM)**.
- Podejmując decyzje gospodarcze podmioty gospodarujące kierują się zasadą optymalizacji.

1	$ZM > KM$	rozwój
2	$ZM < KM$	ograniczanie
3	$ZM = KM$	poziom optymalny

Wielkości marginalne w ekonomii c.d.

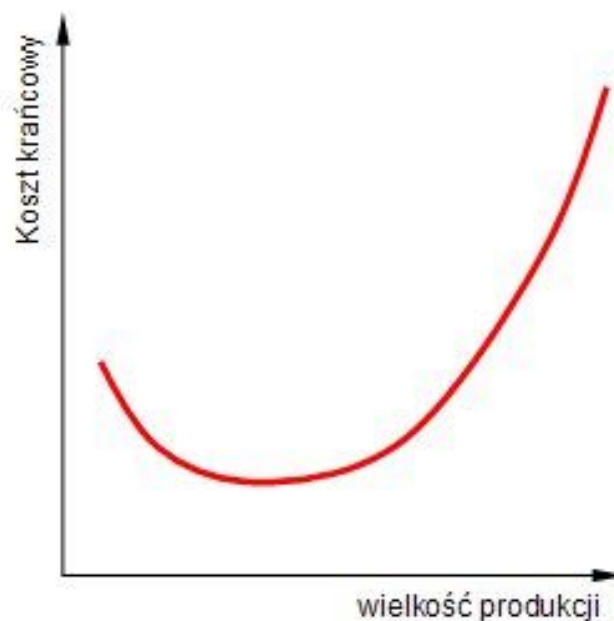
Zasada malejących korzyści marginalnych – prawo ekonomiczne, w myśl którego korzyść krańcowa każdej kolejnej konsumowanej jednostki dobra jest mniejsza od korzyści krańcowej poprzedniej jednostki dobra. Tym samym konsument zwiększając konsumpcję o kolejne jednostki powoduje zwiększenie odnoszonych korzyści, ale przyrost tych korzyści z każdą jednostką dobra jest coraz mniejszy.

Prawo to znane jest również jako I prawo Gossena (**Prawo malejącej użyteczności krańcowej**)

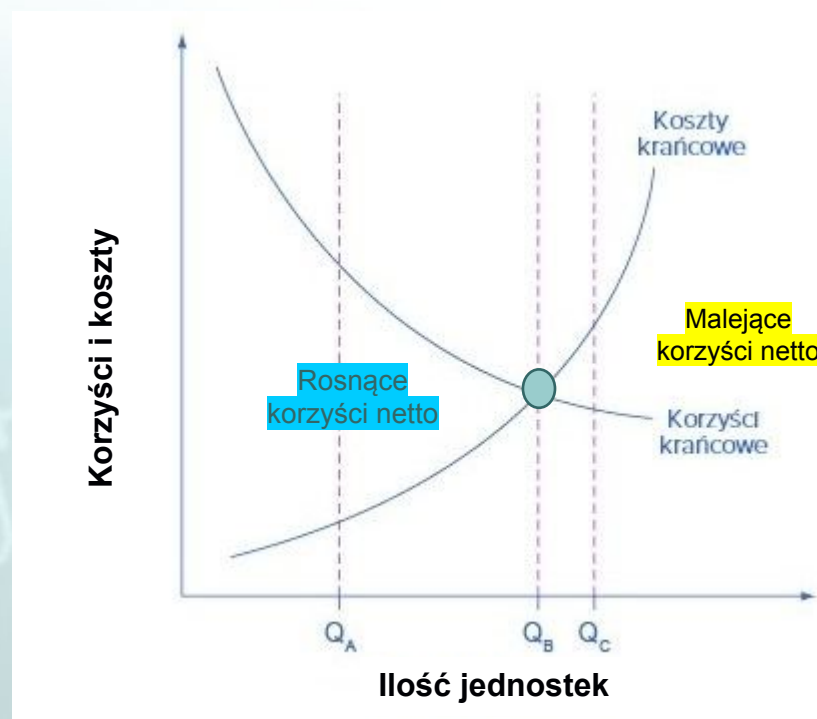
Wielkości marginalne w ekonomii c.d.

- ❑ **Zasada rosnącego kosztu marginalnego** - inaczej koszt marginalny (ang. marginal cost, MC) jest to wzrost kosztów całkowitych wywołany wzrostem produkcji o jednostkę (Begg, 2003, s. 179). Inaczej mówiąc, jest to koszt wyprodukowania kolejnej (dodatkowej) jednostki dobra, wykonaniem danej czynności lub świadczeniem usługi.
- ❑ $MC = \Delta TC / \Delta Q$

Wielkości marginalne w ekonomii c.d.

- ❑ Każdy podmiot gospodarczy dążący do maksymalizacji korzyści netto ze swojej działalności powinien zwiększać ją lub zmniejszać aż do momentu zrównania się korzyści marginalnych z kosztami marginalnymi.

Ekonomia = Mikroekonomia + Makroekonomia

Ekonomia zajmuje się problemem, w jaki sposób społeczeństwo rozdziela (dokonuje alokacji) stosunkowo rzadkie zasoby, posiadające różnorodne zastosowania, w celu produkowania dóbr oraz w jaki sposób dzieli wytworzone dobra między członków społeczeństwa.

Ekonomia = Mikroekonomia + Makroekonomia c.d.

- Dwa spojrzenia na proces alokacji zasobów:
 - **Analiza makroekonomiczna** – zajmuje się analizą problemów alokacji na poziomie całej gospodarki narodowej, całego społeczeństwa;
 - **Analiza mikroekonomiczna** – zajmuje się analizą problemów alokacji na poziomie pojedynczych podmiotów gospodarczych tj. przedsiębiorstwo czy konsument.

Mikroekonomia

- **Mikroekonomia** zajmuje się badaniem zachowań indywidualnych uczestników gospodarki rynkowej (konsumentów, producentów) oraz analizą rynków poszczególnych dóbr i usług.
- **Mikroekonomia** bada tylko wybrane części gospodarki – jest badaniem pojedynczych rynków zboża, książek i tak dalej, które funkcjonują w ramach całej gospodarki narodowej.
- Główna metodą badawcza jest **analiza marignalna**.

Makroekonomia

- **Makroekonomia** zajmuje się współzależnościami pomiędzy wielkimi agregatami, takimi jak: dochód narodowy, konsumpcja, inwestycje, oszczędności, zasoby kapitałowe, wielkość zatrudnienia, poziom cen, podaż pieniądza, budżet państwa, bilans płatniczy itp.

Teoria i Model Ekonomiczny

Teoria

- Teoria jest to zestaw abstrakcji dotyczących rzeczywistości.

Model Ekonomiczny

- Model jest to teoretyczne uogólnienie określonego fragmentu badanej rzeczywistości gospodarczej, które w sposób uproszczony i syntetyczny odwzorowuje zachodzące procesy ekonomiczne.

Teoria i Model Ekonomiczny c.d.

- ❑ Wyjaśnianie przyczyn obserwowanych zjawisk
- ❑ Analiza ilościowa
- ❑ **Teorie**
 - Uproszczenia pozwalające na opis obserwowanych zjawisk (założenia)
 - Wyjaśnianie przyczyn
 - Przewidywanie
- ❑ **Modele**
 - Matematyczny opis zjawisk, w oparciu o istniejące teorie
 - Zmienne endogeniczne (ustalane w modelu) vs. zmienne egzogeniczne (ustalane poza modelem)
 - Uproszczenia! (założenia)
 - Zawsze niedoskonałe i udoskonalane (w zależności od potrzeb)
- ❑ **Weryfikacja teorii**
 - Jak dobrze pasuje model do obserwowanych zjawisk
 - Jak dobre daje predykcje

Rola modeli w ekonomii

- Ekonomia zajmuje się wyjaśnianiem zachowań gospodarczych jednostek i społeczeństw za pomocą metod naukowych, a te (w wielkim skrócie) – polegają na formułowaniu modeli ekonomicznych, czyli konstrukcji teoretycznych, które zawierają upraszczającą rzeczywistość założenia (dotyczące zachowania się podmiotów gospodarczych), które mogą być stosowane do wyciągnięcia wniosków dotyczących relacji pomiędzy zmiennymi stosowanymi w modelu.
- Modele stosowane są zatem do wyjaśnienia i przewidywania zjawisk ekonomicznych.
- Zmienne ekonomiczne dzielimy na: **zmienne endogeniczne** (zmienne, których wartości są określane wewnątrz modelu) i **zmienne egzogeniczne** (wpływają na zmienne endogeniczne lecz ich wartości są wyznaczone poza modelem).

Formułowanie modeli ekonomicznych

- ❑ Modele mogą być formułowane słownie, graficznie lub algebraicznie.
- ❑ Sprawdzanie modeli ekonomicznych odbywa się za pomocą konfrontowania ich z danymi empirycznymi.
 - ❑ Zasadniczo można stwierdzić, że jeżeli wyniki badania empirycznego są sprzeczne z przewidywaniami teorii, to teorię należy odrzucić.
- ❑ Empiryczną weryfikacją modeli ekonomicznych zajmuje się ekonometria.

Ekonomia pozytywna i normatywna

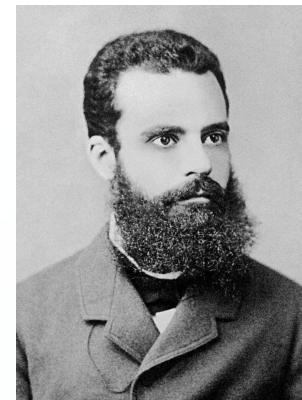
- ❑ **Ekonomia pozytywna** zajmuje się światem gospodarczym takim, jakim on jest.
 - Pozwala na możliwie bezstronne uogólnianie procesów i mechanizmów gospodarczych.
 - Tworzy fundament, na którym budowane są różne szkoły myślenia normatywnego.
- Zajmuje się pytaniami: Dlaczego lekarze zarabiają więcej niż portierzy? Czy wolny handel obniża, czy zwiększa płace Polaków? Jakie jest ekonomiczne oddziaływanie podwyższenia podatków?
- Można na nie odpowiedzieć odwołując się do analizy i danych empirycznych.

Ekonomia pozytywna i normatywna c.d.

- ❑ **Ekonomia normatywna** zajmuje się światem gospodarczym takim, jaki powinien być.
 - Posługuje się sądami wartościującymi: Jakie powinny być kierunki polityki gospodarczej, podaż pieniądza, stopa bezrobocia, stopa inflacji itp.
 - Zajmuje się pytaniami: czy biedni powinni pracować, jeżeli mogą otrzymywać pomoc państwa? Czy trzeba doprowadzać do zwiększenia bezrobocia, żeby inflacja cenowa nie stała się zbyt gwałtowna? Kto ma rację w wojnie handlowej pomiędzy USA a Chinami?
 - Nie ma *prawidłowych* lub *błędnych* odpowiedzi na te pytania, gdyż wchodzi tu w grę raczej etyka i wartości niż fakty.

Efektywność w sensie Pareto

- **Vilfredo Pareto(1848-1923)** - [włoski ekonomista](#) i [socjolog](#). Był współtwórcą tzw. „lozańskiej szkoły w ekonomii”. Od [1893](#) roku był profesorem [Uniwersytetu w Lozannie](#). W zakresie ekonomii jego najważniejsza praca to *Wykłady z ekonomii politycznej* (1896), a w socjologii *Traktat o socjologii ogólnej* (1916). Pareto rozszerzył zastosowania metod matematycznych w ekonomii oraz rozwinął pojęcie ogólnej równowagi ekonomicznej. Zajmował się też badaniami podziału [dobrobytu](#). Z równowagą ogólną wiąże się pojęcie tzw. [optymalności Pareta](#) (lub inaczej – *optimum* w sensie Pareta), oznaczające sytuację gdy nie jest możliwa realokacja [zasobów](#), powiększająca dobrobyt którejkolwiek jednostki bez jednoczesnego zmniejszenia dobrobytu innej jednostki.

Efektywność w sensie Pareto c.d.

- ☐ **Przykład:**
- ☐ Mieszkania zostały rozlosowane i nie wolno ich odsprzedać
- ☐ Ernest ma mieszkanie. Gotowy był za nie zapłacić 200 tys.
- ☐ Christian nie ma mieszkania. Gotowy był za nie zapłacić 400 tys.
- ☐ Christian mógłby zapłacić Ernestowi 300 tys. za mieszkanie i obaj byłiby w lepszej sytuacji =>
- ☐ Sytuacja nie jest optymalna w sensie Pareto
- ☐ Wolny rynek (alokacja mieszkań w zależności od gotowości do zapłaty za nie) pozwala na osiągnięcie sytuacji optymalnej w sensie Pareto